

Prawny status złotego

Podstawy prawne

Status prawny złotego, rozumiany jako sytuacja prawna tej polskiej jednostki monetarnej, wynikająca z powszechnie obowiązujących przepisów prawa, uregulowany został w trzech zasadniczych aktach prawnych, tj.:

1. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483)
2. Ustawy o Narodowym Banku Polskim z dnia 29 sierpnia 1997 r. tj. z dnia 5 września 2022 r. (Dz.U. z 2022 r. poz. 2025 ze zm.)
3. Ustawy o usługach płatniczych z dnia 19 sierpnia 2011 r. tj. z dnia 7 grudnia 2023 r. (Dz.U. z 2024 r. poz. 30 ze zm).

Bank centralny

W Polsce funkcjonuje Narodowy Bank Polski, który jest bankiem centralnym. Do jego kompetencji należy wyłączne prawo emisji pieniądza oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej. Ponadto Narodowy Bank Polski odpowiada za wartość pieniądza.

Narodowy Bank Polski posiada osobowość prawną i działa przez swoje organy, którymi są Prezes Narodowego Banku Polskiego, Rada Polityki Pieniężnej oraz Zarząd Narodowego Banku Polskiego.

Rada polityki pieniężnej ustala corocznie założenia polityki pieniężnej, a później, w trakcie roku obrotowego, kierując się założeniami polityki pieniężnej Rada w szczególności ustala wysokość stóp procentowych NBP, co jest jednym z najistotniejszych elementów kształtowania polityki pieniężnej.

Emisja znaków pieniężnych i gospodarka znakami pieniężnymi

Narodowy Bank Polski jest jedynym bankiem i w ogóle jedynym podmiotem, któremu przysługuje prawo emisji znaków pieniężnych, którymi są monety i banknoty opiewające na złote i grosze, czyli złotówki. Znaki te są prawnymi środkami płatniczymi na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Czyli status środka płatniczego przysługuje na terytorium Polski tylko Złotemu Polskiemu.

Prezes NBP w drodze zarządzenia ustala wzory i wartość nominalną banknotów oraz wzory, wartość nominalną, stop, próbę i masę monet oraz wielkość emisji znaków pieniężnych, jak również terminy wprowadzenia ich do obiegu.

Ponadto do kompetencji Prezesa NBP należy wycofywanie z obiegu określonych znaków pieniężnych. Procedura polega w tym przypadku na tym, że po upływie terminu określonego przez Prezesa NBP znaki te przestają być prawnym środkiem płatniczym na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej i podlegają wymianie w wyznaczonych przez Prezesa NBP bankach.

Prezes NBP określa też, w drodze zarządzenia, szczegółowe zasady i tryb wymiany znaków pieniężnych. Wymianie podlegają znaki pieniężne, nieodpowiadające wskutek zużycia lub uszkodzenia warunkom ustalonym przez Prezesa NBP, wskutek czego utraciły status prawnego środka płatniczego na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Żeby mogły ten status odzyskać, muszą zostać wymienione.

Fałszywe znaki pieniężne podlegają zatrzymaniu, bez prawa do zwrotu ich równowartości. Tak samo traktuje się fałszywe waluty i monety opiewające na waluty obce.

Z kolei do kompetencji Zarządu NBP należy podejmowanie uchwał określających cele, zasady i warunki na jakich NBP może prowadzić w kraju i za granicą sprzedaż monet, banknotów i numizmatów przeznaczonych na cele kolekcjonerskie oraz na inne cele.

Całą gospodarkę znakami pieniężnymi Rzeczypospolitej Polskiej organizuje NBP. Jest to kolejna wyłączna kompetencja tego Banku.

Transakcje gotówkowe a transakcje bezgotówkowe.

Bardzo istotną regulacją z punktu widzenia statusu prawnego złotego jest to, że sprzedawca nie może uzależniać zawarcia z konsumentem umowy o świadczenie usługi lub umowy sprzedaży towaru od

dokonania zapłaty w formie bezgotówkowej ani odmówić przyjęcia zapłaty od konsumenta znakami pieniężnymi emitowanymi przez NBP.

Od tej zasady są cztery wyjątki, czyli nie stosuje się jej:

- 1) do działalności prowadzonej w sieci Internet;
- 2) w miejscu prowadzenia działalności bez obecności personelu;
- 3) w trakcie imprezy masowej, jeżeli zamieszczono stosowną informację w regulaminie tej imprezy;
- 4) do jednorazowej transakcji, bez względu na liczbę wynikających z niej płatności, której wartość jest równa przeciętnemu wynagrodzeniu w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w trzecim kwartale roku poprzedniego, ogłaszanemu przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego, albo większa od niego.

Dodatkowo status prany złotego wzmocniony jest przepisem, z którego wynika, że sprzedawca nie może nakładać ani pobierać opłat z tytułu przyjmowania zapłaty znakami pieniężnymi emitowanymi przez NBP ani różnicować ceny w zależności od formy zapłaty.

Status złotego w razie wprowadzenia Euro

Status złotego oraz status NBP ulegnie diametralnej zmianie w razie wprowadzenia na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej waluty Euro.

Zmiana ta będzie wymagała w pierwszej kolejności zmiany konstytucji, bo obecnie NBP jest wyłącznym emitentem znaków pieniężnych zgodnie z Konstytucją, a emitentem Euro jest Europejski Bank Centralny. Wprowadzenie Euro oznaczać będzie utratę statusu prawnego środka płatniczego przez Złotego Polskiego. Pociągnie to za sobą degradację NBP, gdyż utraci on praktycznie wszystkie istotne kompetencje.

Pieniądz cyfrowy – wizja przyszłości

Najnowszym trendem są prace nad CBDC czyli cyfrowym pieniądzem banku centralnego prowadzone w bankach centralnych. Pieniądz ten ma mieć docelowo postać wyłącznie cyfrową. Będzie programowalny. Będzie można określić jego termin ważności, co uniemożliwi gromadzenie oszczędności. Początkowo pieniądz ten ma współistnieć z pieniędzmi w formie tradycyjnej (banknoty, monety), docelowo będzie miał je zastąpić. Taka forma pieniądza pozwoli kontrolować każdą transakcję i każdą jednostkę, a także zarządzać zachowaniami społecznymi w tak dalekim zakresie w jaki przy pomocy pieniądza tradycyjnego się nie da.

Roman Wojdyga 8b